

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

NUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

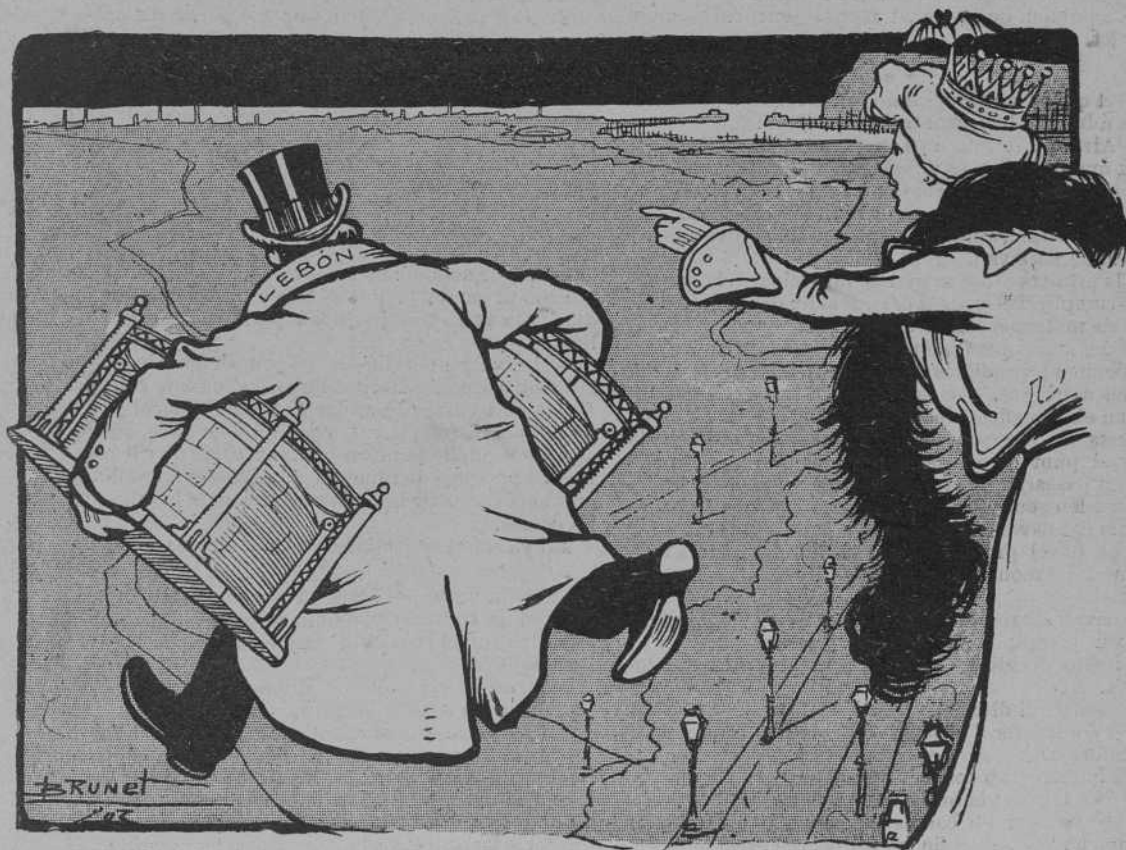
ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranger, 5

LA EXPULSIÓ DEL FRANCÉS

—¡Hala, fora d' aquí! ¡A fer llum á un' altra part!

CRÓNICA

ARA me n' he convenсут.

Si 'l públich prenía 'ls ómnibus y tranvías per assalt, á empentas y cops de cotze; si una vegada á dalt ja no baixava per res, mal hagués de convertirse y convertir als demés en arengada de barril; si per colmo de delicias, el qu' era fumador encenia 'l cigarro y baix l' influencia de l' aroma d' estanch, el que tenia tos, arrancava alló que ab els cops de tos s' arranca y ho tirava allá ahont li venia bé; si tot aixó succehia barrejat ab els contactes y 'ls pessiguets al sexo contrari, no era pas perque 'l públich signés mal educat, ni perque trobés gust en ferho, ni tampoch perque considerés ningú que 'l realisarho fos convenient... no, senyors, res de aixó. Ara me n' he convenсут.

La pila del greix ab tots els seus antecedents y ab todas las sevas conseqüencias, se devía senzillament al extremat particularisme propi de la rassa catalana y especialment de la barcelonina; aquí cada hú mira per ell, sense preocuparse poch ni molt dels altres, y 'ls altres que haurían pogut queixarse, no ho feyan perque aixís com avuy eran molestats un altre dia foren ells molestadors... y *váyase lo uno por lo otro*.

Calía sols pera posar fi al barullo y al abús, que una persona, ab autoritat suficient, dignés:

—Estimats conciutadans: aixó no está bé; aixó no deu ferse; aixó repugna al bon sentit. Hi ha més: las ordenansas ho prohibeixen y las ordenansas s' han de cumplir. Y aquí estich jo pera que no siguin lletra morta.

Qui aixís parlá fou l' alcalde Monegal.

Y 'l públich no ha pogut menos de trobarho molt ben fet.

Cert qu' en un principi no faltava qui 's prenía la cosa á broma, haventhi també qui deya:

—Aixó no durará més que quatre dias... Ja 's coneix que l' alcalde es novell. Escombra nova escombra bé; pero las escobras tot seguit s' aflixan y s' estovan y llavors en lloch de netejar embrutan.

Y no obstant, anavan completament equivocats els que aixís parlavan.

Els primers dias eran els municipals els que feyan cumplir las ordres del alcalde; després han sigut els mateixos conductors.

¿Cóm s' ha operat aquest prodigi? Perque es veraderament prodigiós que 'ls conductors, empleats de las empresas, que son en últim terme las que tocavan els beneficis del apilotament, siguin els encarregats de fer cumplir las ordenansas municipals fins al punt de no permetre que puji als carruatjes un passatjer més dels que hi caben; á dintre 'ls que poden seure y 's resignin á no fumar; á la plataforma del davant quatre y sis á la del darrera.

Donchs el prodigi s' ha operat de la manera més natural del mon, si es certa com se diu la següent historia:

Anava l' altre dia, en un cotxe de la *Catalana* un senyor menut, barba gris, correctament vestit y d' expressió decidida. Al seu costat un passatjer fumava.

El senyor li diu:

—¿Voldria fer l' obsequi de sortir á fumar á la plataforma?

El fumador, ab sorna, li pregunta:

—¿Es tal vegada que l' ofén el fum?

—No, senyor—li contesta aquell—lo que m' ofén es que no 's compleixin las ordres del alcalde.

Rialla burlesca del fumador y una expressió per l' istil de aquesta:—Donchs, miri, jo als arcaldes me 'ls paso... per sota de l' aixella.

El senyor menut crida llavors al conductor y li indica que fassi sortir á la plataforma al senyor que fuma.

El conductor s' excusa de ferho, alegant que no ha rebut cap ordre en aquest sentit de la companyia. Y 'l senyor menut, que per lo vist té molta calma, no diu res més.

Lo que fa es mirar, desde 'l carruatje que va seguint el seu curs, si veu á un municipal.

Per fortuna n' ovira un y el més gros de tots: el comandant. Baixa, li diu quatre paraulas á cau d' orella, el comandant s' adelanta, pren el número al conductor y 'l passatjer queda detingut. Crech que al veures'hi se li va apagar el cigarro.

Y alsal Xano xano cap á la Casa gran.

Ja s' hi acostan, ja hi arriban, ja hi son.

Ja l' introduheixen en presencia del arcalde... y ¡oh sorpresa! L' arcalde de Barcelona era aquell senyor menut, barba gris, correctament vestit y d' expressió decidida qu' en el carruatje seya al seu costat, aquell mateix que li havia demanat que sortís á fumar á la plataforma.

¡Quí s' ho havia de figurar!

—¡Oh!—exclamaria de boca endintre 'l detingut—y tú que li has dit que als arcaldes te 'ls passavas...

Era precis retirar aquella frasse de mal gust:—Dispensi, Sr. Monegal, jo ignorava...

—Sí, sí: ja me 'n faig cárrech: vaji alló per no dit. Pero lo qu' es de una multeta no se 'n escapa.

—¿Quánt li tinch de donar?

—Vinticinch pessetonas.

—Está bé: ara no las porto á sobre; pero aquí te la meva targeta: avuy mateix vindré á pagarlas.

Y va sortir, molt satisfet de que la cosa hagués tingut aquesta solució.

Poch després compareixia 'l representant de l' empresa, la qual com á responsable dels seus empleats era condemnada á pagarne 50.

Y 'l representant de l' empresa deya:—Está bé: l' empresa las adelantará si es precis; pero cobrantse las del conductor qu' es qui ha faltat.

Y 's presentava, per fi, 'l pobre conductor, implorant misericordia:

—Senyor arcalde: 50 pessetas son per mí un capital: son el pá de la meva familia per una pila de dias... Ja veu quin perjudici per un pobre treballador.

—Ho veig molt bé—li respon l' arcalde—pero las multas que l' autoritat imposa s' han de satisfacer. Per lo tant vosté pagaré las 50 pessetas, en el paper de multas corresponent, y jo, no l' arcalde, en Josep Monegal, de la meva butxaca particular li regalaré 50 pessetas, perque no sigui la seva familia la que haja de sufrir las conseqüencias de la falta que ha comés.

Tal va ser el desenllás de aquest curiós episodiu.

Calculin vostés, al corre la noticia, entre 'ls conductors de tranvías y ómnibus, si 's comentaria y en quina forma més honrosa y més satisfactoria per l' arcalde.

May, en sa vida, el Sr. Monegal, gatará millor deu duros de la seva butxaca.

Un rasgo de severitat mitigada per un altre rasgo de desprendiment, l' empleo oportú de una dutxa freda y un altre de tebia, ab un home, que, com á treballador, tindrà l' escorsa dura, pero el cor agrahit, ha de produhir necessariament un efecte més eficaz que todas las ordres verbals, que todas las disposicions

EL DEFENSOR DE 'N LEBON

—El que tingui alguna cosa que dir del Gas Municipal, que surti!

escritas, que tots els esforços dels agents municipals per imposar á las bonas ó á las malas el cumpliment de las ordenansas y dels bandos de bon govern.

Davant de una autoritat que s' humanisa, cedeixen tots els impulsos de rebeldia, y 'ls homes més durs s' entredreixen.

Per aixó avuy, ja no hi ha necessitat de desplegar una brigada de municipals á lo llarch del curs de ómnibus y tranvías—de pobres municipals que per seguir á un carruatge massa plé que anava corrent, tot sovint s' entrabancaven ab el sabre—;avuy bastan els mateixos cobradors pera fer cumplir puntualment las reglas de policia als passatjers.

Y ab quins bons modos ho diuen:—Dispensi, senyor: á dintre del cotxe no 's por fumar... —No hi ha lloch més que per un.... Fassi 'l favor de passar á la plataforma del davant.

Si aném seguint aixís, els tranvías y ómnibus de Barcelona se citarán com á modelos d' ordre y correcció.

Y tot aixó 'l Sr. Monegal haurá tingut la ditxa de lograrho, no més que trayentse deu duros de la butxaca!

Permetim que per aquesta vegada n' hi apunti una de bona!

P. DEL O.

EL PENSAMENT

Pel Pensament, quan vola, no hi ha valla:
si lliure y sens rezel
ardit als antres del infern devalla,
ardit se 'n puja al Cel.

La Ciència qu' enfrena y que detura
al llamp quan cau brunzent,
no pot, ni podrá may, d' una criatura
aturá el pensament.

En sa volada rápida y lleugera
ningú 'l pot may seguir:
el vent més impetuós deix endarrera,
al llamp á mitj camí.

Tan sols la Mort el fon ab sa alenada
de sopte, com el fum,
tal com un noy jugant, d' una bufada
apaga el flam d' un llum.

EMILI COCA Y COLLADO

EL DOCTOR PUFF

Devegadas es inglés, devegadas alemany; pero per lo regular el doctor Puff es un metje nort-america.

¿Sabi? Molt. Tant, que fins ha arribat á descubrir que l' animal més tonto de la creació es l' home.

El seu repertori de máximas y sentencias es verdaderament portentós. N' hi ha algunas, entre ellas, d' una originalitat admirable.

«El ser humá es una mina. Al metje toca el saberla explotar.»

«Porteume un home: si no está malalt, ja faré jo que aviat ell s' ho pensi.»

«Las malalties son el medi: la fortuna del metje, el fi.»

A pesar del seu extraordinari talent, el doctor Puff no ha trobat el modo de fer carrera. S' ha passejat per Filadelfia, per Boston, per Chicago, y en lloch ha pogut surar. Ningú es profeta en la seva patria, y per altra part, ¡abundan tant als Estats Units els doctors Puff! ¿Cóm obrirse pas al través d' aquella muralla de sabis, si no més sabis qu' ell, afavorits quan menos per la ventatja de la prioritat?

Un dia 'l doctor Puff examina detingudament el seu llibre d' ingresos y llegeix en aquellas miserables

CONTRAST

Un vellet de vuytanta anys
ab una nena de setze,
¿no sembla 'l gelat Hivern
del bras de la Primavera?

xifras l' absoluta necessitat de pendre una resolució enérgica.

—Valch molt—diu—soch sabí, coneix tota la extensió de la candidés humana; pero aquí no faria may res. ¡Haig d' emigrar!—

¿Ahónt? Aixó es lo que 'l doctor Puff, gran coneixedor de las distintas rasses que poblan la terra, sotmet á un detingut anállisis.

¿Ahónt anirà?

A Inglaterra nó. Próxims parents els inglesos dels nort-americans, saben massa bé las sevas tretas y ab dificultat se deixan enlluhernar per la fraseologia yankee. Además, la *Revalenta arábica* y las *Píldoras d' Holloway* son consideradas allí com una institució nacional, y no aixís com aixís permeterian que un foraster anés á ferlos la competencia.

¿A Fransa?.. Tampoch. Si 'l bagatge del doctor se compongués d' articles de perfumeria, de vins selectes ó de capóns trufats, potser sí que hi hauria medi de fer alguna cosa; pero ¡presentarse á París ab un arsenal de medicaments ó fórmulas novas, allí ahont á cada pas salta una gran farmacia, ó apareix un inventor ó se sent la trompeta de la Fama pregonant las excelencias d' un *Rob* sense rival ó d' uns polvos misteriosos que fan miracles!..

Si anés á Italia!.. Pero nó. En materia de medicinas, la gent es allí molt refractaria á las novetats. Tenen el *Pagliano* anys há, y ab ell se medican, ab ell se curan, ab ell se matan y ab ell continuarán probablement morintse, sense dignarse prestar la menor atenció als específichs de las eminencias extrangeras.

¿Y á Alemania?... Ell se 'n guardarà prou. ¿Qui es capás de convence'l á aquell poble de filosofhs, desensopit per en Schopenhauer y malejat per cinquant anys d' estudi? No convé tractar ab sabís.

Per últim el doctor Puff hi cau. El lloch ahont ha d' anar ¡es Espanya!

Espanya, paradís dels vividors, dels prestidigitadors y dels xerrayres; terra fecunda en la qual tots els absurdos germinan, floreixen y s' arrelan; mina inagotable, sempre á la disposició dels atrevits, dels descarats, dels embusteros.

No hi ha que donarhi voltas, es una resolució feta: el doctor Puff anirà á Espanya.

Acostumat á obrar ab rapidés, el metje nort-americá pren aviat las midas oportunas.

¿Cóm ha de plantejarse 'l negoci que á Espanya intenta realisar? Per medi del anunci, el gran vehícul de la industria moderna, la poderosa palanca que remou y derriba tots els obstacles, sobre tot quan els obstacles son de llana.

El doctor se posa en relació ab una empresa de publicitat, y á las quatre senmanas apareix en tots els diaris de la nostra terra l' anunci del gran descubrimient del «*Doctor Puff, eminent sabí nort-americá*, aprobat y premiat per totas las academias y garantísat per deu milións de curacions obtingudas en dos anys.»

Es un anunci que convens á qualsevol.

«¡La Mort vensuda per la Ciencia! Qui está malalt es porque li dona la gana. No hi cap enfermetat incurable: tot consisteix en saber trobar el remey. ¡A suprimir els hospitals! ¡A tancar els cementiris! ¡A disfrutar tothom ab pau y tranquilítat de la vida!»

El doctor Puff no vol que quedi ni sombra de cap dolencia.

El doctor Puff cura la tísís, el doctor Puff cura l' anemia, el doctor Puff cura la escrófula, cura els mals del estómach, els del pit, els del cor; tots els que 's presentin, per graves y antics que siguin.

«¡No ho dupteu!—diu el doctor.—Deu milións de firmas, notarialment legalisadas, donan fe de la exac-

CORO DE CONTADORS

—¡S' han acabat els comptes
del gran Lebón!..

titut de las mevas afirmacions. ¡Veniu, correu, no tardeu!... ¡L' Humanitat está d' enhorabona!»

Aquest anunci, qu' en altrás nacions faria riure, produheix aquí impressió inmensa, y la gent s' atropella invadint adelarada 'ls establiments ahont se despatxan els remeys del doctor Puff.

Y es que 'l doctor yankee ha tingut nas. Certas cosas sóls son possibles en un país com el nostre. Els habitants d' una nació enérgica rebrián al sabi americá á puntadas de peu; els d' un país de costums més suaus se limitarian á donarli la espatlla... Els d' Espanya li obran fraternalment els brassos y agotan en un instant els seus medicaments.

Aquí troba l' home lo que no hauria trobat á Filadelfia, ni á Bostón ni á Chicago.

Aquí recull aplausos qu' en lloch havia obtingut.

Aquí arreplega tranquilament una fortuna.

¡L' América dels doctors Puff es Espanya!

Per xó 'n venen tants.

A. MARCH

AMOR AL TERRÓS

AL AMICH ESTIMAT PAU VICH

Voltat de montanyas,
que ab els anys el Noya
ha romput pel mitj
mon poble descansa,
d' ufana verdosa
rublert y guarnit.

La deu que 'ns abeura
y enjega las fábricas
y assahona 'ls horts
quan sura bronzenta
al sol que la amara
li pren raigs de foch.

Hermosas donzellas
deixan las masías
y els poblets propers
per vení á las festas
á escampá alegría
y á ferir donzells.

La caseta rónega,
l' amor dels meus pares,
els jochs infantils,
lo mestre, la escola,

la llar abrusada
retráu mon magí.

L' alta *Torra nova*,
lo barranch feréstech,
la plassa Major
á la ment retornan
onadas plascentas
del temps més ditxós.

Posta ma infantesa
finida ma ditxa,
plé de desenganyis,
l' anyoro en l' ausencia,
d' aprop m' hipnotisa,
l' estimo com ans.

L' amor que li porto
no arriba á cegarme
fentme odiá als demés,
plens de fills gelosos
que ab gran pena aguantan
el mot d' extrangers.

J. COSTA POMÉS

LA PERDIU EN PASSIÓ

Desde que vá constituhirse la *Junta de la Caritat* no sab amagar *La Perdiu* la seva passió d' odi y de despit. Va escapárseli aquest organisme, que no té, ni pot tenir altre objecte que 'l bé del próxim, y may més se n' ha pogut consolar. Desde llavors vé sembrant á mans plenas suspicacias, malvolensas y desconfiansas: voldria que *La Caritat* s' ensorrés, y á pesar seu *La Caritat* viu, treballa de ferm y prepara la seva acció benéfica pera extingir en lo possible la lepra de la mendicitat. Barcelona coneix aquests traballs, y 'ls secunda y aplaudeix. Quan se fassa públich lo que *La Caritat* realisa y las probas de consideració de qu' es objecte per part de personas respectables de totas opinions y creencias, se veurá lo que ha conseguit aquesta Junta autònoma en bona hora creada, nunci de lo que alcansará quan vingui l' hora de desplegar del tot l' acció que vé preparant fá temps.

Una de las majors glorias de *La Caritat* será la de haver fos en un sols entiment d' emulació y entusiasme benéfic á tots els elements que la componen. Fins ara no hi ha hagut ni en lo successiu hi haurá sens dupte la més petita sombra de dissidencia ni tan sols de desacort. Y es qu' en *La Caritat* reyna la caritat verdadera, traduhida pel més ample y noble esperit de tolerancia y de

respecte. En ella ningú es sectari, ni aspira ningú a proselitismes. La pràctica del bé pel bé es y será sempre la seva única divisa.

Donchs sobre aquesta bona obra que aplaudeix tothom, ha escupit *La Perdiu* una glopada de bilis. Prenent peu del nomenament de un petit número d' empleats que son de tot punt indispensables pels grans treballs que ha de realisar la Junta, funcionaris, per altra part, dotats ab sous modestíssims que may arribarán de bon tros a compensarlos dels delicats y penosos serveys que se 's exigeixen, ha volgut suposar *La Perdiu* que 'l diner dels pobres se malbaratará en sous innecessaris y en cosas encare pitjors. No volém reproduhir las sevas insinuacions calumniosas, porque ni ella mateixa pot creure lo que diu.

Pretendre que un home de las condicions de honradés, integritat, activitat, energia y abnegació probada de D. Llorens Ardid, está impossibilitat de prestar sos serveys a *La Caritat*, ningú ho pot fer sinó *La Perdiu*. Encare que se li demostrés, no arribaría a comprendre 'l gran sacrifici personal y polítich que ha hagut de imposarse un home dels mérits y qualitats del Sr. Ardid pera decidir-se a acceptar un càrrech que li ha sigut ofert reiteradament y en el qual pot prestar, com está prestant ja desde primer de mes, serveys excepcionals. Ja es sabut que per *La Perdiu*, qui no es dels seus es un brétol, un murri, un fill de burdell, etc., etc., etc.

Pero 'l deliri del periódich dels despits agres arriba fins al extrém de afirmar que la major part dels nomenaments han recaigut en personas que professan idees llibertarias. No creyém que cap dels senyors que componen el Comité executiu de *La Caritat*, entre 'ls quals com sab tothom, hi ha personas de molt distintas y fins contraposadas opinions políticas, tingués pera res en compte las que poguessin professar sos respectius patrocinats.

De un de nostres companys a lo menos ne podém respondre. El nostre amic Roca y Roca, entre las moltas personas que li havían sigut recomenadas, utilisá 'l dret de proposarne una, en favor de un redactor de *La Veu de Catalunya*.

Lo mateix hauría fet si hagués pertenescut a un altre diari. No veje en ell més que a un home a qui cregué digne y apte, que li manifestá grans desitjos de treballar, después d' expressarli que 'ls vint duros mensuals que guanyava a *La Veu* no li bastavan pera viure y donar pá a la seva esposa y als seus fills. Prengué informes d' ell, aquests resultaren favorables y honrosos, y ja no volgué sapiguer res més pera proposarlo ab tota sollicitut, logrant ferlo acceptar per sos companys de Comité.

Digui ara 'l públich si aquest procedir generós y fins caritatiu, mereix l' ultratge de un periódich a qui ja Barcelona coneix de sobra, y que per consegüent, fassi lo que fassi, digui lo que digui y suposi lo que vulgui, may las sevas glopadas de bilis arribarán a l' altura de *La Caritat*.

Al igual que avuy cada vegada que las llansi, li tornarán a caure sobre la cara.

LLIBRES

TITELLAS FEBLES per FREDERICH PUJULÁ Y VALLÉS.—Ab aquest títul una mica extrany el jove redactor de *Juventut*, ha donat a l' estampa un llibre digne de ser llegit.

Treu a la escena una serie de diálechs entre dos putxinetlis: *Titella* y *Cristeta*, sobre cosas del cor, del esperit y de la vida, que 's relacionan directament ab las dels mortals. Tots els homes no son al cap-de-vall, mes que titellas, y 'l mon, ben considerat, no es altra cosa que un teatret de putxinetlis.

Prenentho aixís se 'n poden dir moltas de cosas que piquin fondo, informadas en las modernas corrents filosóficas, sociològicas y morals.

Es lo que fá 'l Sr. Pujulá y Vallés, en un estil algunas vegadas massa vagarós, no sempre precís, pero que no deixa de oferir qualitats molt estimables.

En els diálechs del autor de *Titelles febles* hi predomina l' intenció sobre l' humorisme y l' agudesa, la qual ens fá creure que 'l Sr. Pujulá 's distingirá sempre mes

EFFECTE EXTRANY

—¿Creurían que desde que porto barretina ab visera reparo que tinch mes veu?

¿EL MES DELS GATS?

—Déixinse de gats y romansos. ¡Aquí no hi ha mes gat que 'l d' un servidor!

en treballs de doctrina y en especial de polèmica, com alguns que li coneixém, que no en obras merament literarias, qu' exigeixen determinadas condicions artísticas, refinament y bon gust.

LA REFORMA POLITICA DE ULTRAMAR (1868-1900) por D. RAFAEL M.^a DE LABRA.—L' incansable adalit de las reformas autonómicas ultramarinas ha donat á l' estampa un abultat volúm que puntualisa l' historia del moviment reformista.

Es lo únich que 'ns queda del nostre imperi-colonial: la facultat de historiar lo qu' Espanya intentava realisar, lo que no vá poder fer degut á distintas causas.

El llibre del Sr. Labra, compren las següents materias: —I. Al lector.—II. Sanromá (1860-95).—III. La República y las libertades de Ultramar.—IV. La cuestión de Ultramar en 1871.—V. La cuestión de Cuba en 1898.—VI. Los problemas de Ultramar en 1898.—VII. Aspecto internacional de la cuestión de Cuba.—VIII. El tratado de París en 1898.

Tots aquests capítuls abundan en datos y punts de vista verdaderament interessants y curiosos, que haurá de tenir en compte sempre l' que vulgui conèixer á fondo las causas del gran desastre nacional.

RATA SABIA

PRINCIPAL

De moment ha tancat las portas; pero ab el propòsit de tornarlas á obrir, ab algunas novetats que té preparadas.

Entre ellas s' hi conta la representació de traduccions de varias obras novas no conegudas encare á Barcelona.

LICEO

Després de *La Walkyria* que, com diguerem la setmana passada, tingué un gran éxit, s' ha cantat *Il Trovatore*.

De Wagner á Verdi, quan en Verdi 's trobava en l' esclat de la seva juventut: una girada de més de mitj sigle.

Y l' teatro vá omplirse. Naturalment: debutava la Darcée, una de las grans figuras del art líric; se sabia que ab aquesta ópera havia alcançat grans triunfos á América y á Madrid... *et voilà*.

Y la veritat siga dita, vá portarse bé, fent lluhir la seva veu ben timbrada y sa gran escola y donant al personatge tot el relleu qu' exigeix. Aixó li valgué ser ovacionada desde l' primer acte, y especialment al final.

L' Angioletti té una veu potent—tothom ho sab—pero ¿qué 'n farém de aixó si li falta art pera traure 'n partit, y fins alguna vegada oïdo per evitar dissonancias y desafinacions? Aixó sí, quan se pot arrapar á un passatge de forsa y etjegar un agut, allá está l' home en las sevas glorias. En el *Matre infelice* vá donar un *si natural* que vá entusiasmar als del galliner. No sé si, cas de donarlo l' xiulet de una locomotora, cosa molt factible, s' entusiasmarían de la mateixa manera. El *si natural* sería l' mateix, pero no hi hauría de per mitj l' habilitat, lo fenomenal, y lo fenomenal es que lo que s' aplaudeix.

No content ab sentirlo una vegada vá demanar que l' repetís, y l' Angioletti l' repetí. Tinguem dos pinyols de igual tamany com els que solen trobarse dintre dels *nispeiros del Japon*.

La Salvador, se lluhí de veras en el paper de gitana. Y á pesar de tot, l' obra, en conjunt, sortí una miqueta desigual.

Dimars *Gli Hugonotti*.

S' ha sentit tant aquesta ópera y tan ben cantada, qu' es res té d' extrany que l' públich se mostri molt exigent.

L' oïdo en aquests cassos no es mes que l' vehicul de

CONFLICTE SERIO

—¿D' ahont el treureu ara l' ví vosaltres?... Perque diu que d' aquí endavant de l' aygua 'n farán gas.

«DE ORDEN DEL ALCALDE...»

—A ver: ¿cuántos van en esta plataforma?

—No li sabría dir: no sé de sumar.

La qüestió del día.

CULTURA TRANVIARIA

¡Alto este coche!... Para home!
—(Espérat, si vols...)

—Veyám,
senyors, háganme el obsequio;
aquí detrás ¡quántos ne van!
—Cóntils; á mí qué m' explica...
—Es que me parece que hay
lo menos treinta de massa...
—Y un bé...

—Déjenme puchá...
—Si vosté hi puja, alashoras
serém més...

—Bueno, á callar!
Yo no admito cuchufletas
de nadie; somos manats
y hacemos lo que el alcalde
ha dispuesto, y nada más.
Dos, cuatro, seis, ocho, nueve
y cuatro treze... ¡Ay, ay, ay...
¡Total veinte en plataforma!

—Ep, ¿no s' equivoca pas?
¿ja hi conta el que porta al ventre
la senyora d' allá baix?
—Bueno, prou... ¿Quién es el últim
dels passachers que han puchat?
—Pro ¿á qué vé pendre la tanda
ara aquest municipal?
¿Qué 's piensa qu' aixó es la fuente
de la Plassa de 'n Cerdá?
—Lo que pienso...

—Home no pitji
que ab el sabre está fent mal
á aquesta pobra criatura...
—Pues pasen allí al davant
que solo hay cuatro personas
y n' hi caben aún dos más...
—Cuatre personas?... S' enganya,
que n' hi ha tres y un capellá.
—A ver, vengan los billetes...
—Conductor! ¿qué fem parats?
—Aixó es un escándol! Vaja,
aixó no pot continuar;
aixó s' ha de dir clarito...

al arcalde...

—A él? ¡El ray!
Tracta en cotó fluix y puede
ponerse n un buen grapat
á las orellas y hacerse
el sordo...

—Nang, nang, nang, nang!
—¿Quién truca la campanilla?
El coche no arrancará
hasta y cuando yo lo mande...
—¿De debó? ¡Válgam Sant Pau!
Miri que jo vaig al Parca
y 'm tancarán el reixat...
—Por favor, señores, fassin
el obsequi de bajar...
—¡Jo hi pagat tot el trajecte!
—Ning, ning, ning!

—Au, au, avall!
—Usted, ¡á la Comandancia
conmigo!

—Es que jo tinch tart,
y aquí va passant el rato
y m' esperan al despaig...

—A ver, donchs, tanto que charra
¡ahont trabaja Vd., veyám?
—Jo? Aquí, al carrer de Moncada...
á cal senyor Monegal,
y si faig tart y 'm despatxan
¡veji qui m' ho abonará!

A tot aixó, esclata el públich
una rialla general.
Prenen el sant determini
d' aná á peu els que fan tart:
dos senyorets de la goma
baixan antes de pagar;
el conductor s' enrabía;
l' altre treu foch pels caixals...
Tothom erida, els gossos lladran,
y entre sustos y desmayes,
al últim, quan tots s' atipan
de riure y esvalotar,
ning! ning! ning!—arrenca 'l cotxe
igual com anava avans...
y 'ls municipals se quedan
ab un pam y mitj de nás.

la memoria, essent aquesta la qu' en definitiva discerneix: la que jutja y falla.

Y no sigué d'entusiasme l'efecte produhit dimars: bon tros sé 'n faltava. Es més: alguna vegada que s'anava á iniciar un aplauso, no faltava qui s'apressurava á ofegar-lo fregint peix.

Tanta prevenció si bé no desconcerta als artistes brats, es inductable que contribuïx á refredarlos.

No obstant, se distingiren de una manera especial la Sra. Darlée y 'l tenor Cossira.

ROMEA

La funció á benefeci del primer actor y director senyor Borrás se vejé sumament concorreguda. Formavan part del programa obras de distints géneros á las que 'l beneficiat doná 'l degut relleu, desplegant sas qualitats d'expert galant y excelent cómich.

El clou de la vetllada era l'estreno del monólech *El Prestidigitador* de 'n Santiago Rusiñol. Es aquesta una obreta qu'entranya un sentiment delicat, molt comú, ja que de prestidigitadors com el que 'ns presenta el mon n'está plé encare que no fassin jochs de mans propiament dits. L'home que per guanyarse las caixaladas y amagar la miseria apela á tots els recursos, fa totas las martingalas y toca totas las teclas, sempre ensenyant la trampa, sempre equivocant la carta que ha de sortir, esguerrant tots els negocis y totas las empresas... heus aquí el tipo qu' en Rusiñol ens descriu de má mestra sí: pero, val á dir la veritat, sense estar tant sortós en el vestirlo com en otras ocasions, ja que 'l públich que recorda 'ls recitats del clown de l' *Alegria que passa* voldria riure més y enterinse més en lo que de cómich y d'emocionant puga tenir *El Prestidigitador*.

L'Enrich Borrás interpreta y caracteriza 'l tipo ab molt acert.

NOVETATS

L'Albany Debríge es una *chanteusse* deliciosa en tota l'extensió de la paraula. No es que tingui una veu potent, pero no 's pot negar qu' es de un timbre simpátich, y com posseïx á la perfecció l'art de matissar, demanin maravellas de aquella boca, de aquells ulls, de aquella fesomia expressiva.

De las *chansonnettes*, igual las cómicas y picarescas que las serias y sentimentals, ne fa la Debríge un primor artístich que no hi ha mes que demanar.

Al *Edén Concert* hauria deixat un gran recort, no essent menos falaguer el que deixarà en el *Teatro de Novedats* ahont moltras familias que no van allí, han tingut ocasió de admirarla y aplaudirla.

GRANVÍA

S'ha inaugurat una tungada de funcions per horas, y á deu céntims per funció.

O millor sería dir *per trajecte*.

Perque el teatro que fins ara s'ha nomenat *Gran-via*, á dreta lley, y en atenció als 10 céntims del passatge, s'hauria de titular *Tran-via*.

TÍVOLL.—CIRCO-EQUÈSTRE

S'ha renovat la major part del personal, y per cert qu'entre 'ls artistas nous n'hi ha alguns de molt notables.

Totas las nits el públich que assisteix á las funcions els hi prodiga 'ls seus aplausos calurosos.

Ab lo qual se tenen dos ventatjas: la de veure un espectacle que val la pena y la de ferse passar el fret de las mans.

N. N. N.

QUADRET

M'estich sol en un recó de la plassa d'un poblet.

Cau la tarde... y sento fresca; no es estrany: som al hivern...

Pel davant meu, sens mirarme, passan, respectivament:

Un vell que vé de l'iglesia: el metje, que vá, corrents, á assistí un malalt dels nervis: un noy que toca un xiulet: el menescal... que fa vía á una casa de pajés,

perque un matxo ó una mula té una gástrica... al clatell: un home ab un feix de llenya que al portarlo... ne té un feix:

el rectó y la llevadora que parlan... no sé de qué; sols sé d'un modo innegable que tots dos... fan un parell:

l'arcalde y el secretari que enrahonan... tot baixet: Y una vella, qu' es molt vella, y que camina... ab els peus: dos hisendats, que disputan sobre 'l mildeu y el govern: tres ganduls, qu' han mort la tarde treballant... en el café...

Y el ferré, pica que pica, com si picant... treballés...

Y van las ratas pinyadas ab el seu volar incert, donant voltas y més voltas... festejant la nit que vé.

DESAHUCI

—¿Vol fer el favor de desocupar la casa com mes aviat millor?

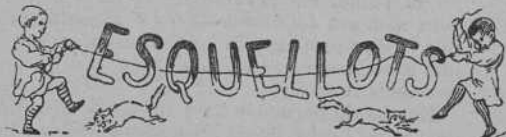
COM A CIUTAT

—També jo faig els Tres Toms,
també 'n bech un got del vell,
també 'm poso de las festas,
també tinch el meu tortell!

Y... prou: ja no veig un' alma:
s' ha fet foch! la nit regeix...
En aquest moment me cridan
per sopar. Corro amatent,
que, á Deu gracias, tinch carpanta.
¿Son servits?... ¿Sf? Donchs, aném!

ANDRESITO

La sessió del Ajuntament en la qual va tractarse la qüestió del gas, va terminar á las tres de la matíada.

Un concurrent habitual á un cafetí, que passava per la Plassa de Sant Jaume, quan els regidors sortían, digué:

—A nosaltres el governador no 'ns deixa jugar al burro sino fins á la una; no sé, donchs, porque ha de permetre que 'ls regidors l' allarguin fins á las tres.

**

La qüestió del alumbrat no sé fins á quin punt tindrà una solució pràctica ab els acorts que ha pres l' Ajuntament. A pesar de tractarse de llum la cosa 's presenta bastant fosca.

Tal es á lo menos l' opinió de dos fanals vehins de casa meva, que l' altre nit, fent llengotas, xiulavan el següent diálech:

—Diu que ara posarán el gas d' aygua... xiiiiu!...

—Sembla que te 'n riguis... xiiiiu!...

—Y está clar que sí que me 'n rich... També se 'n riu 'l nostre amo.

—En Lebón?

—O en Le Mauvais

—Vaja, no fassis xistes.

—Y está clar que n' haig de fer... ¿Quín recurs ens queda als pobres fanals? ¿Que no veus que com més mala cara fem nosaltres, més bé á n' ell li va 'l negoci?... Y 'l cor me diu que 'n tenim per molt temps de fer mala cara...

—Vols dir que algú se 'n aprofita de qu' ell...

En aquest instant el fanaler va donar volta á la clau de l' espita y 'l diálech va parar en sech.

Gran sessió á la Lliga regionalista. Parlava en Pella y Forgas, un' altra gloria legítima de la nostra terra.

La Perdiu pinta ab gran vivesa de colors l' interés que hi havia entre la concurrencia: «Una gran munió de gent adelerada pera sentirlo, omplená las habitacions properas, apretantse y estirant el coll pera no perdre una paraula.»

De aquesta feta son molts els admiradors de 'n Pella y Forgas que s' han quedat ab el coll molt més llarch de lo que 'l tenian avants. Semblan cigonyas.

**

Continúa *La Perdiu*:

«Aquest interés aná de tal modo creixent á mesura que 'l Sr. Pella s' anava enfonzant en el tema, etc.»

S' anava enfonzant en el tema! ¿Volen una expressió més justa, més exacta?...

Bé prou ho sab *La Perdiu*: el Sr. Pella es dels que s' enfonzan sempre; lo mateix quan dona una conferencia, que quan se presenta candidat.

Son en extrém elegants y bonichs els calendaris de paret y de butxaca que aquest any ha regalat la casa que explota á Barcelona las acreditadas *Ay-*

guas y Sals de Mediana, constituhint un espléndit present de cap-d'any en obsequi als seus numerosos clients.

En un llarch article del Sr. Massó y Torrent, hi llegim el següent párrafo:

«Y es tanta la força de la llengua que, per entrar en el poble, els periódichs de *idees castellanistes*, com son ara *La Campana* ó *La Esquilla* fan en catalá la llur propaganda anticatalana, perque saben que si sortissin redactats en l'idioma oficial, morien sens remey.»

Ens ha de permetre 'l Sr. Massó si li dihém que desvarieja, sens dupte á conseqüència de la passa reynant que á tanta gent trastoca.

Ni ara ni may han professat els nostres periódichs *idees castellanistes*, que ni menos sabém lo que son. Si ell creu lo contrari, diguins en que consisteixen, y de quina manera ó en quins termes las hagüem defensadas algún cop.

Catalans son els nostres periódichs y tant amants de Catalunya, que no tenim necessitat d' exagerar aquest amor dibentnos *catalunists*, á riscos de causar á Catalunya més perjudicis que ventajas. Com á catalans hem obrat y continuarem obrant sempre. Y tant es aixís que quan el senyor Massó portava faldilletas—y aixó que ja comensa á tenir alguns anys—nosaltres, ab els nostres periódichs, ensenyavam dugas cosas al poble de Catalunya: li ensenyavam á llegir en catalá y á estimar la llibertat á oor obert y sense mixturas més ó menos repugnants.

Y avuy som lo qu' eram y continuarem sent lo que som, indemnes per complert á l' influencia de certas passas ó maluras.

Cassat al vol:

—Ja tenían rahó 'ls que deyan que 'l Sr. Monegal era un home molt religiós. Tinguin ara tracta de *convertir* á la deuda... Com si la deuda sigués heretje.

L' arcalde nou se 'n anat á Madrit.

Un telegrama, no sé ab quin fonament, diu qu' en Silvela li donará instruccions respecte á ja manera com han d' efectuarse las eleccions á Barcelona.

Ayay ¿pero no deyan que 'l Sr. Monegal no era polítich?

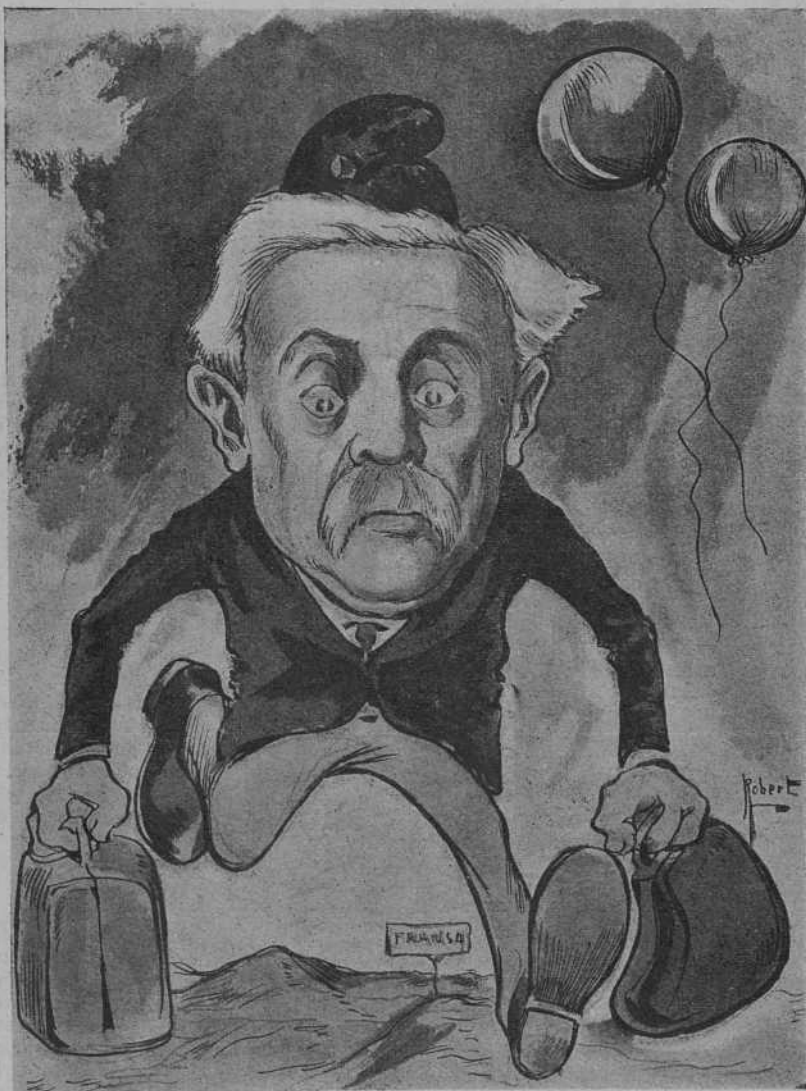
A no ser que 'l viatge á Madrit el transformi per complert, que altres cassos s' han vist de aquestas soptadas y misteriosas metamórfossis.

Cas de que aixís sigui, no caldrá que s' extranyi si al tornar á Barcelona, no 'l coneixém.

En Sagasta explicava en els termes següents la causa de qu' en totas las caricaturas el pintessin ab tupé:

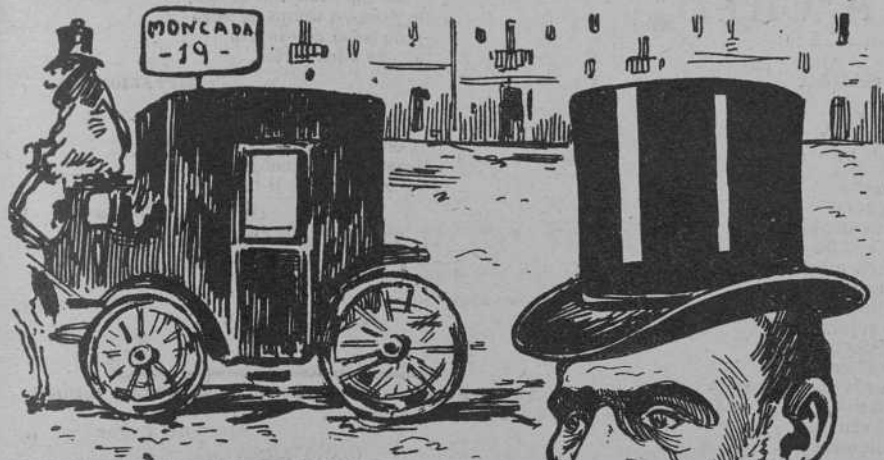
«En el instante en que yo, que discutía entonces con los republicanos (era en las Constituyentes del 69) les dirigía un apóstrofe enérgico, en un movimiento rápido de cabeza, se me alborotó y levantó el pelo. Un caricaturista catalán, que había ido al Congreso á hacer caricaturas de los hombres políticos,

LA RETIRADA DE 'N QUIRNO

D' aquest modo de marxar, entre gent un xich entesa, generalment se 'n sol dir «despedirse á la francesa.»

UNA FRASSE CÉLEBRE

tomó mi silueta en aquel instante; y como *La Flaca* circulaba mucho, y la caricatura resultaba afortunada, quedé condenado á verme siempre reproducido en esa forma.»

L' autor de l' afortunadíssima caricatura era 'l nostre bon amich Tomás Padró.

El famós tupé va sobreviure al caricaturista.

Y está destinat á sobreviure també al caricaturisat.

El tupé es més que un símbol. Es l' ànima de tota la política nacional.

¡Quina tristesa!

La bella Otero s' ha quedat sense un quarto... y ja casi ha deixat de ser bella.

Aixís ho diuhen els periódichs de París. Avuy procura cantar y ballar y ningú 'n fa cas. Procura també tirar l' am, pero no compareix á picar cap peix ni gros ni xich.

La flor de pomera—de l' arbre del paradís—se converteix en poma: la poma en rosegall.

Aixís es la vida.

Un altre que avuy está passant la pena negra: en Mascagni, l' autor de *Cavaleria rusticana*.

Ja 's distingia per las sevas genialitats y rarasas. A Italia, son país natal, las hi passavan perque era artista y als artistes tot els hi está bé.

Pero va anarse'n als Estats Units, figurantse que allí podria fer la brometa y arreplegar els milers de *dollars* á gabadals.

¡Quánt equivocat estava!

Per incumpliment de contrata, l' empresari, que deu ser un *yankee* molt brutasso, no 'l deixa tranquil á sol ni á sombra, y quan no li satisfá las indemnizacions que li reclama 'l fa engarjolar, com á qualsevol pela-canyas.

Ja te tema per una nova ópera que podrá titularse: *Cavaleria americana*.

¡Ey, sempre que torni de América ab humor sufficient, y no ho haja perdut tot, inclús el compás!

Ha mort D. Ignaci de Casanova y de Mir, administrador qu' era feya més de 50 anys de la Casa provincial de Maternitat y Expósitos. Era octogenari

—Guaytin qué tinch allá esperantme. Vol dir que á la primera contrarietat que trobi... «me n entorno á casa.»

y 's distingia per sa modestia y per son tracte afectuos y agradabilíssim.

Una cosa que, sens dupte, ignoravan els catalanistas: D. Ignaci de Casanova era 'l descendent en línia recta del famós D. Rafel de Casanova, conceller en cap de Barcelona.

Si ho haguessin sapigut ¡quin enterro li haurían fet!

Diálech cassat al vol:

—Pero, home: encare no te cinquanta anys, y ja es viudo per quarta vegada?

—Sí, senyor.

—¿Pero que ha fet per conseguirho?

—No, res, fill meu... que hi tingut sort: vel'hi aquí.

SOLUCIONS

Á LO INSERTAT EN L' ÚLTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA 1.ª—*So-lu-ci-o-nar.*
- 2.ª ID. 2.ª—*Ca-rre-ter.*
- 3.ª ANAGRAMA.—*Pillo—Pollí.*
- 4.ª TRENCA-CLOSCAS.—*El malalt crónich.*
- 5.ª LOGOGRIFO NUMÉRICH.—*Ermilla.*
- 6.ª CONVERSA.—*Ramón.*
- 7.ª GEROGLÍFICH.—*Narcís.*

TRENCA-CAPS

XARADAS

I

CARTA DE UNA A UN

He rebut la teva carta
y estant ja d'ella enterat
vaig á dirte lo que 'm sembla
sense embuts, clá y catalá.

Si com m'has escrit m'estimas
perque 'm trobas elegant,
perque soch aixó, alló altre
lo d'aquí y de més enllá,
donchs jo dech manifestarte
que, noy, ab mí t'has erant
puig si un jorn ab mí 't casassis
no 't podria contentar
perque jo tres soch hermosa
tres tinch dot, tres limoná,
y com sé que molt et volta
(si la gent per cas no quart)
una noya que segona
per dot uns quants cent mils rals,
es molt jove, molt hermosa
y ademés el seu papá
á tú 't porta simpatias
molt tonto fóras si acás
deixesis á n'aquella altra
y ab mí 't volguessis casar,
que tot lo meu porto á sobre
y hi ha cops que no puch menjar.
Hu lo dit ja crech que basta
si ara no 'm vols escoltar
(y dispensa) creuré que
has perdut ja lo total.

Ja ho sabs, donchs, fes lo que 't sembli,
pero á mí deixam estar.

Salut y rals te desitja
ta bona amiga

Agra Plá

Per la copia

J. FARRÉS GAIRALT

II

Es ma dos aliment ters,
la primera temps de verb
y de tot el tres-invers
es á las cartas.

HIPPARIÓN

SINONIMIA

A n' en Total li han total
una cindria estomacada,
afamat se l'ha menjada
y m'han dit que li ha fet mal.

J. COSTA POMÉS

TRENCA-CLOSCAS

LA PARTERA

Ab aquestas lletas degudament combinadas formar
'l nom de una sarsuela.

QUIMET PUJOL

CONVERSA

—En Rafel m'fa fet saber que ha pensat anar á viure
fora de Espanya.

—¿Que 'm dius?

—Pero 's troba ab l'inconvenient, de que de las sevas
fillas, ni la Quima, ni la Rosa volen seguirlo.

—¿Y ahont vol anar?

—A la ciutat que ja t'he dit.

T. RUSCA

GEROGLÍFICH

X
V V
T
IT IT
IS
SOL

LL. CARBÓ C.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.ª

AL GRAN-VIA

FUNCIONS PER HORAS

DESPACHO

Veuhen la secció primera
surten al carré á sopar,

prenen la fresca una estona
y, endavant, tornan á entrar.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

**TAPAS ab planxas dauradas pera enquadernar l' any 1902 de
LA ESQUELLA DE LA TORRATXA**

Tapas sueltas, Ptas. 1'50

Tapas y enquadernació, Ptas. 2'50

COLECCIO COMPLERTA Y ENQUADERNADA DEL ANY 1902

DE

La Esquella de la Torratxa

Preu 10 pessetas

En torno del casticismo

POR

MIGUEL DE UNAMUNO

Un tomo en 8.º, Ptas. 2.

MANUAL

DEL

ACETILENO

POR **J. GONZALEZ MURCIANO**

Un tomo en 8.º, Ptas. 3.

EL CATALANISMO

POR **V. ALMIRALL**

Un tomo en 8.º, Ptas. 4.

Biblioteca Mignon

1. V. Medina.—*Aires murcianos.*
2. A. Palacio Valdés.—*¡Solo!*
3. Clarín.—*Las dos cajas.*
4. Wagner.—*Historia de un músico en Paris.*
5. González Serrano.—*Siluetas.*
6. J. Valera.—*El pájaro verde.*
7. Luis Bonafoux.—*Risas y lágrimas.*
8. J. O. Picón.—*Cuentos.*
9. Becerro de Bengoa.—*El recién nacido.*
10. J. O. y Munilla.—*Tremielga.*
11. J. M. de Pereda.—*Para ser buen arriero...*
12. Alfonso Daudet.—*Una anécdota del segundo Imperio.*
13. V. Blasco Ibáñez.—*La cencerrada.*
14. G. Martínez Sierra.—*Almas ausentes.*
15. E. Menéndez y Pelayo.—*A la sombra de un roble.*
16. G. Núñez de Arce.—*Sancho Gil.*
17. Blanca de los Ríos.—*Melita Palma.*
18. Arturo Reyes.—*Cuentos andaluces.*
19. P. A. de Alarcón.—*El clavo.*
20. M. Tolosa Latour.—*Hombradas.*
21. J. Benavente.—*Cartas de mujeres.*
22. Narciso Oller.—*La bofetada.*
23. E. Marquina.—*Eglogas.*
24. P. Baroja.—*Idilios vascos.*
25. F. Acebal.—*De buena cepa.*
26. Dr. Mariscal.—*Morfinismo.*
27. M. del Palacio.—*Un soldado de ayer.*
28. M. de Cervantes.—*El curioso impertinente.*
29. Dr. Calatraveño.—*Los niños que sufren.*

Precio de cada tomo, Ptas. 0'75

LAS PRIMERAS NIEVES

POR

GUY DE MAUPASSANT

Un tomo en 8.º, Ptas. 2.

NOVEDAD

**Mi viaje
alrededor
del mundo**

POR **CARLOS R. DARWIN**

Dos tomos en 8.º, Ptas. 2.

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remetent l' import en libransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá a volta de correu, franca de ports. No responém d' extravijs, si no 's remet ademés un ral pera certifiicat. Als corresponsals se 'ls otorgan rebaixas.

TRES TOMS

Es la festa dels cotxeros
y dels guapos carreters,
y es el día en que las bestias,
no fent res, treballan més.